

Anna Boguszewska

Wykorzystanie techniki origami jako czynnika integrującego w nauczaniu początkowym

---

Nauczyciel i Szkoła 1-2 (10-11), 238-242

2001

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Anna Boguszewska

Wykorzystanie techniki origami jako czynnika integrującego w nauczaniu początkowym

Przedmioty plastyka, technika i muzyka w nauczaniu początkowym są nośnikami niezastąpionych wartości koniecznych dla rozwoju pełnej osobowości dziecka. Wartości te mają szczególne znaczenie w zakresie rozwoju myślenia, wyobraźni, pamięci, szeroko rozumianej percepcji oraz wyrażania swojej wiedzy, uczuć, emocji, co sprzężone jest z terapią niwelującą stres oraz kompensacją deficytów rozwojowych.

Nauczyciele nauczania początkowego poszukują stale nowych propozycji z zakresu teorii i praktyki nauczania wzbogacających ich sposoby pracy z dziećmi. W obrębie **plastyki i muzyki** głównie skupiają się na warstwie warsztatowej. Cenną inspiracją w prowadzeniu **plastyki i muzyki** stanowi ORIGAMI¹ — umiejętność składania papieru według z góry określonego wzoru, co w efekcie prowadzi do powstania trójwymiarowych ozdobnych kompozycji.

Tradycje origami sięgają VII wieku. Sztuka ta wywodzi się prawdopodobnie od wykonywania amulecików z papieru, dołączanych do drobnych podarków. Pierwsze odnotowane papierowe figurki powstały w Chinach. Sztukę origami opracowali w VIII wieku Japończycy. Od tej pory origami zajmuje poczesne miejsce w tradycji religijnej i świeckiej tego kraju. Przez stulecia wykształciła się jako szczególna forma sztuki, znajdując różne zastosowania, i przyjęta została przez inne kręgi kulturowe.

Od początku origami opierała się na formach zaczerpniętych z otoczenia. Wykonywano figurki nawiązujące do świata roślin, zwierząt, jak również budownictwa i innych dzieł człowieka.

Ostatnie lata przyniosły wzrost popularności origami. Przyczyniło się do tego opracowanie w 1960 roku przez Akira Yoshizawa oznaczeń opisujących czynności w składaniu figurek. Prosty, logiczny system przyjął się w całym świecie.

Jeszcze kilka lat temu nie było wydanego w języku polskim podręcznika, który wskazywałby, jak wykonywać origami. Obecnie ukazało się kilka książek — prze-

---

¹ Nazwa pochodzi z dosłownego tłumaczenia: ori — składanie, zginanie, kami — papier.

wodników. Dwa z nich okazać się mogą szczególnie pomocne dla twórczych nauczycieli nauczania początkowego. Są to: *Jak wykonywać... origami* oraz *Origami. Papierowe Zoo*.

Autor *Jak wykonywać... origami*, Jan Tremaine² w umiejętność składania papieru wprowadzany był przez Roberta Hirbin, uważanego za „ojca brytyjskiego origami”. Opracowanie J. Tremaine’a ma charakter wydawnictwa albumowego z obwolutą. Każdą z kart zdobi bodiura, co nadaje całości jednolity graficznie, elegancki wygląd. Staranność szaty graficznej odpowiada klarowny układ treści. Po słowie wstępnym, dotyczącym autora oraz języka origami, następuje sprecyzowanie wymagań materiałowych, objaśnienie form wyjściowych origami, zamieszczonych w rozdziale pt. *Papier*.

Następny rozdział uprzystępnia nam język symbolicznych oznaczeń, najczęściej wykorzystywanych przy wykonywaniu modeli, np. linia ciągła, cienka — linia złożenia.

W trzecim rozdziale przedstawiono sposób wykonywania tzw. podstawowych, wyjściowych form przestrzennych, np. baza, które w origami mają częste zastosowanie. Godny wyróżnienia jest układ graficzny poszczególnych elementów, zapewniający elastyczność etapów postępowania. Zamieszczone zdjęcia pokazują nie tylko model, ale również układ dłoni ułatwiający jego wykonanie.

Najobszerniejszą częścią książki są rozdziały zawierające konkretne propozycje sztuki origami: *Papierowe figurki* i *Papierowe zwierzaki*. W obu rozdziałach znajdujemy po 19 ciekawych propozycji o różnej skali trudności. Od prostego kubeczka na wodę, napój, aż po skomplikowane kimono w rozdziale pierwszym, od łatwego w wykonaniu stylizowanego ptaka, poprzez trudniejszą formę pawia, żurawia, aż po efektownego wilka czy żyrafę w rozdziale II.

Przedstawione modele origami wykonane są ze specjalnego papieru. Jego barwa czy wzór dekoracyjny w umiejętny sposób dobrany jest do charakteru figurki. Sposób prezentacji modeli, opisy, objaśnienia towarzyszące gwarantują chętnemu i skupionemu czytelnikowi sukces i wiele radości.

Książka Héktora Rojas pt. *Origami. Papierowe Zoo*³ jest propozycją odmienianą aniżeli omawiana wcześniej, znakomicie dostosowaną do pracy z dziećmi. Jej układ treściowy rozwinięty jest analogicznie do książki J. Tremaine’a: wstęp, który zawiera przedstawienie autora, ogólne omówienie techniki składania papieru oraz rozdział dotyczący materiałów potrzebnych do realizacji. I tutaj zauważamy różni-

² Jan Tremaine, *Jak wykonywać... origami*, tłumaczenie z j. angielskiego Monika Niemczek, Renata Krempol, Wydawnictwo Ryszard Kluszczyński, Kraków 1994.

³ Héktor Rojas F., *Origami. Papierowe Zoo*, z j. niemieckiego przełożyła Dorota Kucharska, wyd. MARBA CROWN.

cę w sposobie wykorzystania sztuki origami. Materiały bowiem są bogatsze, aniżeli moglibyśmy się spodziewać — to nie tylko papier, ale farby, kredki, flamastry, materiał przyrodniczy (gałązki, żwir, kora, żołądźcie, buczyna, kasztany, ptasie pióra, kłosa zbóż, trawy, małe pniaki, muszle, piasek) oraz rośliny suszone i sztuczne, algi, folie plastikowe. Użycie innych materiałów aniżeli papier wiąże się z koncepcją książki, która pomyślana została tak, aby tworzenie papierowych postaci zwierząt można było osadzić w konkretnej scenerii, charakterystycznej dla występowania danego gatunku.

Pełnemu **odtworzeniu fragmentów natury**, które jest spoiwem całej treści książki, wynikającym z jej głównego zamysłu, służą zamieszczane barwne fotografie zwierząt, przedstawiające je w środowisku naturalnym w różnych sytuacjach. Fotografom towarzyszą ciekawe opisy przyrodnicze, wzbogacające zainteresowania światem często dla dzieci egzotycznym. Podane są one profesjonalnie, przystępnie. Umożliwiają czytelnikowi „obserwację” przedstawionego na zdjęciu zwierzęta poprzez ukierunkowanie spostrzeżeń — prowadzenie „krok po kroku” opisu wyglądu, zachowania sprzyja rozwojowi wyobraźni przestrzennej, pamięci wzrokowej, spostrzegawczości. Umiejętność widzenia — percepcja jest początkiem ekspresji plastycznej, jej główną inspiracją. Dlatego koncepcja tej książki jest tak cenna. Autor planował, by:

- podczas wykonywania figurek zwierząt na podstawie szczegółowych schematycznych rysunków — można było mieć przed oczyma żywe zwierzę w jego naturalnym środowisku,
- wykorzystywać różnorodne techniki dekoracyjne do nadania właściwego kolorytu wykonanym modelom zwierząt, podkreślające ich cechy istotne (malowanie farbami, kolorowanie kredkami, flamastrami, naklejanie barwnych papierów folii samoprzylepnych jako drobnych uzupełnień),
- tworzyć dla gotowych zwierząt, wykorzystując różnorodne tworzywo naturalne i sztuczne, właściwe dla danego zwierzęcia otoczenie, zachowując jego typowe cechy.

Omawiana pozycja jest pożyteczna nie tylko z punktu widzenia metodyki **plastyki** czy **techniki**, ale również **środowiska społeczno-przyrodniczego**. Wprowadza ona w świat przyrody, uczula na jej piękno, pozwalając przyjąć twórczą postawę wobec niej. Przyczynia się do świadomego stosunku do środowiska naturalnego i jego ochrony. Jest pomysłem na ciekawą, aktywną formę spędzania czasu, jednocześnie kształtując myślenie, manualność, dostarczając wiedzy przyrodniczej.

Szata graficzna książki jest niezwykle staranna. Użyty barwny papier, dla każdego tematu inny, ułatwia korzystanie z książki. Kilkanaście proponowanych w książce modeli zwierząt charakteryzuje wyjście od fotogramu z towarzyszącym opisem, schematu wykonywania modelu origami, któremu towarzyszą kolejne zdjęcia

zwierząt oraz przedstawienie wielu gotowych wykonań już pomalowanych i osadzonych w konkretnym środowisku.

Origami, Papierowe Zoo to pozycja godna polecenia do wykorzystania w pracy świetlicowej, np. w tematach dotyczących ekologii oraz na zajęciach **plastyki, techniki i środowiska społeczno-przyrodniczego** w nauczaniu początkowym.

Dobrze stałoby się, gdyby origami wzbogaciło działania plastyczne polskich dzieci, gdyż wprowadza ono szeroki wachlarz wartości kształtujących cechy charakteru, intelekt, manualność. Zacytowana *Historia Sadako*⁴, jak sądzę, wskaże nam nowe walory wychowawcze tej sztuki.

Historia Sadako

„W roku 1955 trzynastoletnia dziewczynka japońska umarła na skutek choroby popromiennej, powodującej zanik białych ciałek krwi. Sadako była jednym z wielu dzieci, które stały się ofiarą bomby atomowej zrzuconej na Hiroshimę w 1945 roku. W czasie choroby dziewczynka podtrzymywała się na duchu, robiąc papierowe żurawie.

Według starych japońskich wierzeń ptaki te są długowieczne, żyją do tysiąca lat, a ten, kto wykona tysiąc papierowych żurawi, uzyskuje pewność spełnienia swoich marzeń. Wykonując każdego kolejnego żurawia, Sadako wypowiadała życzenie powrotu do zdrowia. Zanim umarła, wykonała 644 papierowe ptaki.

Dla oddania czci i pamięci szkolni koledzy Sadako wykonali 366 brakujących żurawi, aby dziewczynka mogła być pochowana z wymarzoną liczbą tysiąca ptaków. W całej Japonii przeprowadzono zbiórkę dziecięcych darów w celu wzniesienia pomnika Sadako w Parku Pokoju w Hiroshimie. Napis na pomniku głosi:

To jest nasz krzyk.

To jest nasza modlitwa o pokój na świecie.

Każdego roku ludzie składają u stóp tego pomnika papierowe żurawie dla upamiętnienia tragedii wojny — w imię wiecznie żywej nadziei ludzkości na zapewnienie powszechnego pokoju.

Wykonywanie tych ptaków stało się świadectwem naszej gotowości do obrony dziecięcego pragnienia życia, wiary w przyszłość i naszego udziału w budowie pokoju”.

(tłum. z j. angielskiego Maria Dunin-Wąsowicz)

---

⁴ Patrz: „Wychowanie w Przedszkolu” 1991, nr 2.

Technika składania papieru origami może być czynnikiem integrującym działania wychowawcze i kształcące. Stwarza możliwość skutecznego łączenia strategii nauczania poprzez przeżywanie, działanie, rozwiązywanie problemów. Leży w zainteresowaniach dzieci, wprowadza element zabawy, doskonali jednocześnie sprawność manualną, wyobraźnię przestrzenną, myślenie twórcze. Zbliża do egzotycznej dla Europejczyków kultury Dalekiego Wschodu.